

PWYLLGOR LLYWIO'R GYMRAEG

Cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Llywio'r Gymraeg a gynhaliwyd yn Ystafell y Cabinet, Neuadd y Sir, Rhuthun, dydd Mercher, 2 Mai 2018 am 10.00am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Ellie Chard, Ann Davies, Tony Flynn, Huw Hilditch-Roberts, Arwel Roberts, Tony Thomas (Is-gadeirydd), Graham Timms (Cadeirydd), Joe Welch ac Emrys Wynne

HEFYD YN BRESENNOL

Cyfarwyddwr Corfforaethol: Cymunedau (NS)
Arweinydd Tîm - Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd (GW)
Swyddog y Gymraeg (MC)
Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd (SP)
Gweinyddwr y Pwyllgor (RHT-J)

1 YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyngorydd Paul Penlington ac Anton Sampson.

2 DATGAN CYSYLLTIAD

Ni chafwyd unrhyw ddatganiadau o gysylltiad.

3 MATERION BRYD FEL Y CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Nid oedd unrhyw faterion bryd.

4 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod Pwyllgor Llywio'r Gymraeg a gynhaliwyd ar 18 Rhagfyr 2017.

Materion yn Codi:

Fe drafododd y cadeirydd mater oedd yn ymwneud ag eitem 7, Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 2017-2020. Cafwyd eglurhad y gallai aelodau fynychu cyfarfodydd Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, ond gofynnodd y pwyllgor a fyddai modd i wahoddiadau gael eu hanfon i sicrhau bod aelodau yn ymwybodol o ddyddiadau'r cyfarfodydd.

PENDERFYNWYD cymeradwyo cofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 18 Rhagfyr 2017 fel cofnod cywir ac y dylai'r cadeirydd eu llofnodi.

5 SAFONAU'R GYMRAEG

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Phobl Ifanc a'r iaith Gymraeg, adroddiad ar safonau'r Gymraeg yn Sir Ddinbych.

Fe atgoffodd yr Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd, yr aelodau bod y safonau wedi cael eu cyflwyno ym Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Fe soniodd yr Arweinydd Tîm am y meysydd yr oedd y Cyngor wedi bod yn gweithio'n galed i weithredu safonau'r Gymraeg:

- Roedd y fewnwyd a oedd yn ffocws i holl weithwyr y Cyngor bellach yn ddwyieithog.
- Roedd gwersi Cymraeg yn cael eu cynnig i staff y Cyngor, ac roedd sesiynau cyfarfod yn cael eu cynnig i'r staff a hoffai ddatblygu eu Cymraeg y tu allan i'r gwersi.
- Fe soniwyd hefyd am becyn croesawu i'r Cyngor a fyddai'n cael ei anfon i bobl sy'n symud i'r ardal i roi gwybod iddynt am Sir Ddinbych, ond hefyd i'w hannog i ddysgu Cymraeg.

Yn ystod y drafodaeth, nodwyd y pwyntiau canlynol:

- Fe ganmolodd yr aelodau nod y Cyngor i gyflawni tu hwnt i'r hyn sy'n ofynnol yn ôl y safonau
- Mynegwyd pryderon ynghylch sut byddai'r cyngor yn delio â chwynion tuag at yr iaith.
Fe atebodd yr Arweinydd gan ddweud bod nifer y cwynion yn isel. Fodd bynnag, byddai'r Cyngor yn delio ag unrhyw gwynion y byddant yn ei dderbyn. Dywedodd yr aelod arweiniol bod y Cyngor yn defnyddio siopwyr cudd i sicrhau y cydymffurfir â'r safonau.
- Mewn cysylltiad â thema gohebiaeth yn y safonau, gofynnwyd a oedd negeseuon peiriant ateb yn eglur yn Gymraeg.
Dywedodd yr Arweinydd Tîm bod cefnogwyr y Gymraeg wedi helpu i sicrhau bod negeseuon Cymraeg ar beiriannau ateb yn eglur a chywir.
- Trafodwyd gwersi Cymraeg i staff oedd yn dymuno siarad Cymraeg.
Dywedodd yr Arweinydd Tîm bod gwersi Cymraeg yn cael eu cynnig ar draws y Cyngor i'r rhai oedd yn dymuno dysgu Cymraeg. Dywedodd yr Arweinydd Tîm wrth y pwyllgor y byddai'r Prif Weithredwr newydd yn cael gwersi Cymraeg yn fuan. Gofynnodd yr aelodau bod eu llongyfarchiadau'n cael eu hanfon ati.
- Canmolodd y pwyllgor y cadeirydd am agor y cyfarfod trwy gyfrwng y Gymraeg, a gofyn a fyddai modd i holl gyfarfodydd y Cyngor gael eu hagor trwy gyfrwng y Gymraeg.
Dywedodd yr Arweinydd Tîm y gallai'r Cyngor wneud hyn a mynd y tu hwnt i'r hyn roedd Safonau'r Gymraeg wedi'u hamlinellu.

Ar ôl y drafodaeth, dywedodd yr Arweinydd Tîm wrth yr aelodau bod y Cyngor yn bwriadu penodi rhagor o siaradwyr Cymraeg rhugl ac roedd yn gweithio'n agos gydag Adnoddau Dynol i sicrhau y byddai hyn yn digwydd, er ei bod hi'n anodd penodi staff sy'n siarad Cymraeg mewn i rai swyddi.

PENDERFYNWYD - nodi'r adroddiad.

6 STRATEGAETH Y GYMRAEG

Cyflwynodd yr Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd adroddiad i friffio'r Pwyllgor am Strategaeth y Gymraeg y Cyngor.

Fe nododd yr Arweinydd Tîm y prif themâu a gafodd sylw yn y strategaeth a thynnwyd sylw atynt yn yr adroddiad (a ddsbarthwyd yn flaenorol):

- Thema 1: Cynllunio Strategol yr Iaith Gymraeg yn Sir Ddinbych
- Thema 2: Plant a Phobl Ifanc
- Thema 3: Cymunedau
- Thema 4: Busnes a'r economi
- Thema 5: Gweinyddiaeth fewnol o fewn y Cyngor

Dywedodd yr arweinydd tîm wrth yr aelodau bod y Strategaeth ar gyfer 5 mlynedd, cyfnod cymharol fyr ac y byddai'r cyngor yn mynd ati i ddatblygu strategaeth tymor hirach.

Fe dynnodd yr Arweinydd Tîm sylw at meysydd lle mae Sir Ddinbych yn gweithio tuag at y themâu o fewn y Strategaeth:

- Cynigiodd y cyngor wersi Cymraeg i staff oedd yn dymuno dysgu.
- Mae mewnwyd y Cyngor yn ddwyieithog.
- Byddai pobl sy'n symud i fyw i'r Sir yn cael pecyn croesawu i'r cyngor ac yn cael eu hannog i ddysgu Cymraeg.
- Byddai adnoddau dynol yn hysbysebu rhagor o swyddi gyda'r Gymraeg mewn golwg.

Ar ôl i'r Arweinydd Tîm amlinellu'r camau oedd yn cael eu cymryd yn unol â'r Strategaeth aeth yr aelodau ymlaen i drafod y canlynol:

- Roedd yn fanteisiol bod gan y Cyngor staff dwyieithog, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig oedd â niferoedd uchel o siaradwyr Cymraeg, ond gofynnodd aelodau a oedd gan ysbytai ddigon o staff dwyieithog ar gyfer y preswylwyr diamddiffyn oedd yn dymuno sgwrsio yn Gymraeg. Dywedodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol: Cymunedau na allai'r Cyngor fynnu beth roedd sefydliadau eraill yn ei wneud.
- Roedd y targed o 0.5% i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn gynydd rhy isel, a chyda lefel mor isel ni fyddai Sir Ddinbych yn helpu i gyflawni'r cynllun i gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Wrth ymateb dywedodd yr Arweinydd Tîm bod niferoedd y siaradwyr Cymraeg yn y Sir yn gostwng ac roedd angen targed realistig. Gallai'r cynnydd a osodwyd gael ei gynyddu yn y dyfodol.
- Cafodd parc dŵr SC2 ei drafod, a chytunodd aelodau mai yn anaml iawn roedd acronymau yn cyfieithu'n dda i'r Gymraeg. Fe wnaethant argymhell y dylai enwau safleoedd neu brosiectau yn y dyfodol gael eu trafod i sicrhau bod modd byrhau'r enw yn Gymraeg a Saesneg.
- Mynegodd aelodau bryderon ynghylch diffyg Cymraeg oedd yn cael ei ddysgu mewn rhai ysgolion.

Gofynnwyd iddynt basio unrhyw bryderon ymlaen i'r tîm addysg. Gofynnodd y cadeirydd i'r swyddogion ystyried y pryderon a gafodd eu mynegi gan aelodau.

PENDERFYNWYD - nodi'r adroddiad yn amodol ar y pwyntiau y soniwyd amdanynt uchod.

7 RÔL SWYDDOG Y GYMRAEG

Cyflwynodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol: Cymunedau yr eitem trwy groesawu Swyddog y Gymraeg newydd i'r cyngor a dywedodd wrth yr aelodau y byddai'r Swyddog yn helpu'r Cyngor i gydymffurfio â safonau'r Gymraeg.

Diolchodd y Swyddog i'r Cyfarwyddwr am y cyflwyniad a rhoddodd gyflwyniad i'r pwyllgor ynglŷn â dyletswyddau a rôl Swyddog y Gymraeg.

- Rhoi cyngor a chymorth i uwch swyddogion, aelodau ac adrannau i weithredu a chydymffurfio'n barhaol â Safonau'r Gymraeg a darparu arweiniad a chefnogaeth o ddydd i ddydd.
- Defnyddio dulliau arloesol a chreadigol i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg a chodi proffil yr iaith mewn modd sydd yn creu agwedd gadarnhaol tuag y Gymraeg o fewn y Cyngor Sir a'r gymuned ehangach.
- Darparu hyfforddiant Ymwybyddiaeth iaith Gymraeg a sesiynau gramadeg y Gymraeg
- Gweithio'n agos gyda'r tîm AD i gynllunio gweithlu mewn perthynas â'r Gymraeg

Cafwyd y drafodaeth ganlynol ar ôl y cyflwyniad:

- **Cyfieithiadau Cymraeg** – gofynnwyd a fyddai Swyddog y Gymraeg yn cyfieithu rhywfaint o waith mewnol i'r Cyngor.
Cafwyd eglurhad mai rôl y Swyddog oedd sicrhau bod Cyngor Sir Ddinbych yn dilyn Safonau'r Gymraeg yn hytrach nag ymgymryd â gwaith cyfieithu.
- **Dyletswyddau Swyddog y Gymraeg** – Gofynnodd y pwyllgor am restr lawn o ddyletswyddau'r Swyddog er mwyn iddynt allu anfon ymholiadau priodol. Cadarnhaodd y byddai rhestr o ddyletswyddau'n cael eu dosbarthu.
- **Arwyddion** - Trafodwyd enwau strydoedd Cymraeg neu ddwyieithog, a pham nad oedd yna gydymffurfiaid ar draws Sir Ddinbych.
Gofynnodd yr aelodau bod Pennaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd yn mynychu cyfarfod yn y dyfodol i egluro beth oedd y broses arwyddion ar draws y Cyngor.

PENDERFYNWYD - derbyn yr adroddiad a nodi'r cynnwys.

8 EISTEDDFOD YR URDD - DIWEDDARIAD

Cyflwynodd yr Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd adroddiad i ddiweddarau'r Pwyllgor am gynnydd ar drafodaethau yn ymwneud â dychweliad Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd i'r sir yn 2020 ac amlinellu'r goblygiadau o ran adnoddau i'r Cyngor.

Dywedodd yr Arweinydd wrth yr aelodau mai Fferm Kilford ar gyrion tref Dinbych fydd y lleoliad. Hwn oedd lleoliad yr Eisteddfod Genedlaethol yn 2013. Mae'r safle wedi'i ddewis gan ei fod eisoes wedi cael ei brofi. Roedd y seilwaith eisoes ar y safle, yn ogystal â digon o dir agored ar gyfer yr ŵyl, meysydd parcio a safle garafanau.

Trafodwyd hefyd y bydd y Cyngor yn sefydlu grŵp strategol i gydlynu trafodaethau â threfnwyr Eisteddfod yr Urdd. Bydd angen i gyfarfod cyntaf y Grŵp Strategol gael ei gynnal ym mis Mehefin 2018 ac yna bob chwarter ar ôl hynny. Cadeirydd y Grŵp Strategol fydd Arweinydd y Cyngor.

Dywedodd yr Arweinydd Tîm wrth yr aelodau bod cynlluniau ar waith i hyrwyddo Sir Ddinbych gyfan a denu pobl fydd yn mynychu'r Eisteddfod i ymweld â safleoedd eraill yn Sir Ddinbych. Fe dynnodd yr Arweinydd Tîm sylw at nifer o fanteision y gallai'r Eisteddfod ei chael ar yr economi leol:

- Byddai £6m- £8m yn cael ei wario yn yr ardal leol.
- Roedd 30% o ymwelwyr yn aros dros nos
- Roedd 78% o bobl yn gwario arian gyda busnesau lleol
- Roedd 60% yn ymweld â'r Maes am o leiaf deuddydd
- Mae 45%-60% yn teithio hyd at 90 munud i ymweld â'r Eisteddfod.

Fe soniodd yr Arweinydd Tîm am ffigurau Sir y Fflint a sut roeddynt wedi elwa ar ôl i'r Eisteddfod gael ei chynnal yno, cafodd y data ei gasglu gan Beaufort Research:

- Aeth 54% o ymwelwyr i siopau lleol
- Aeth 54% i fwytai lleol
- Aeth 33% i dafarndai lleol
- Defnyddiodd 52% orsafoedd petrol lleol.

Fe soniodd yr aelodau y byddai wedi bod yn braf petai'r Eisteddfod wedi mynd i ardal arall o fewn Sir Ddinbych. Dywedodd yr Arweinydd Tîm bod y safle wedi cael ei ddewis yn sgil llwyddiant yr Eisteddfod Genedlaethol a gynhaliwyd yno yn flaenorol.

Trafodwyd arwyddion a hyrwyddo Sir Ddinbych i lwyfannu Eisteddfod yr Urdd 2020. Dywedodd yr Arweinydd Tîm y byddai arwyddion yn cael eu harddangos i hysbysebu mai Sir Ddinbych fyddai'n llwyfannu'r Eisteddfod a byddai gan Sir Ddinbych bresenoldeb yn Eisteddfod 2019 yng Nghaerdydd er mwyn hysbysebu mai Sir Ddinbych fyddai'n llwyfannu'r Eisteddfod nesaf. Byddai hefyd yn ffordd o ddangos beth sydd gan Sir Ddinbych fel sir i'w chynnig i ymwelwyr.

PENDERFYNWYD - derbyn yr adroddiad a nodi'r cynnwys.

9 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL

Awgrymodd y cadeirydd y gallai cyfarfod arall gael ei drefnu ar gyfer mis Gorffennaf, a chytunodd swyddogion i chwilio am ddyddiad addas.

Cynigiwyd bod cefnogwr y Gymraeg yn cael ei g/wahodd i hysbysu'r aelodau o'u gwaith.

Fe awgrymodd y cadeirydd bod themâu unigol y strategaeth yn cael eu craffu yn fanwl ym mhob cyfarfod, yn hytrach na'r strategaeth gyfan ym mhob cyfarfod.